

impossibilitat de seguir amb tota la força que caldria preveure a jutjar pel camí iniciat, tot i que les poques obres que se'n coneixen, són d'una gran factura. Destaquem "El repòs" (1940), una insòlita figureta de terra cuita, probablement un dels pocs acostaments de Rebull a l'abstracció simbòlica. Són notables, també, "Autoretrat" (1939-1940), d'una forta expressió psicològica concentrada en la mirada; el cap de terra cuita "Xavier" (1942), d'una gran inquietud; "Elvireta" (1946) en pedra o la meravellosa "Dona nua" (1944), que sembla emergir d'un mar de llet i on el fet de no tenir braços li atorguen una ambigüitat que neda entre el present i l'antigor amb una gran delicadesa.

Si anem al cementiri de Reus, no gaire lluny de l'entrada, un tomba ens cridarà l'atenció. Sota l'ombra d'un oliver, una làpida és perfumada pels brots de farigola que hi ha a la vora. Un roser esporuguit no sap si esclatar de vermell i tres nens de bronze, abraçats per l'espatlla, menys indecisos, li fan companyia.

Paradoxalment, coincidint amb el seu exili, és quan la seva projecció internacional assolí el seu zenit amb l'encàrrec, per part de la Cambra Sindical de la Moda de França, el 1945, del "Théâtre de la Mode"; un conjunt escultòric format per 170 caps i mans de maniquins i unes figures de centaures i sirenes –els seus fills servirien de models– que havien d'ocupar 14 teatrons decorats per noms il·lustres com Jean Cocteau o Boris Kochno, que havia treballat amb Diaghilev en els seus ballets russos. Rebull tingué grans crítiques dels diaris francesos. La mostra també va poder-se veure a Nova York. Val a dir que d'aquest conjunt escultòric només es conserven tres escultures que formen part d'una col·lecció privada de Nova York. Un altre dels encàrrecs que també suposaren un reconeixement europeu fou el que li va fer la Cambra Oficial de Comerç d'un altre grup escultòric amb motiu de les noces de la princesa Isabel d'Anglaterra el 1947. El caràcter efímer de les escultures, fetes de fang, va fer que no se'n conservés cap. De les mateixes característiques fou el conjunt titulat "Les set edats de la dona" ("The seven ages of the woman") que la Companyia del gas del govern britànic també li encomanà.

Retorn

El 1951 Rebull torna a Catalunya, plenament reconegut com el gran artista que és. Rep l'encàrrec per part de l'abat de Montserrat, Aureli Maria Escarré, d'esculpir el sarcòfag de l'abat Marçet que farà conjuntament amb l'arquitecte Joaquim Folguera. La figura de l'abat, majestàtic sense exageracions, dona una visió de serenitat profunda, erigida en un pla autònom, on el temps ni s'atura ni hi avança. El sarcòfag és emmarcat per tres relleus, també en pedra, representant diferents temes bíblics. La relació de Rebull amb Montserrat sempre va ser molt estreta. Bona mostra d'aquesta sintonia fou que Rebull s'encarregués, el 1960, de tres grans relleus per a la façana del Monestir, així com d'un altre que aniria destinat a l'altar major, executat el 1959. També hi realitzà, en col·laboració amb argenters, quatre calzes i un bàcul.

Cal destacar d'aquesta època uns quants monuments que efectuà. "La pastoreta" (1951) obra monumental emblemàtica, que es pot veure a la ciutat de Reus, instal·lada en una plaça que porta el seu mateix nom. La figura d'Isabel Besora amb el be entre els braços és una visió de la Vida, amb majúscula, sense caure en la banalitat literària de la llegenda que explica que la pastoreta va deslliurar de la pesta la ciutat. També destacarem el pas de setmana santa que el gremi d'Avicultors (1950) li encarregà, on destaca la figura de Ponç Pilat, deutora de la millor escola romana. En aquest mateix sentit, també comentarem el Cèsar August (1960) que es pot veure al Passeig Arqueològic de Tarragona, on l'esculpit dels plecs de la túnica el doten una vivacitat ètèria i sòbria. En la mateixa intenció d'invertir no només l'expressió d'un rostre o el gest d'unes mans, en els monuments, és el monument a Joaquim Ruyra (1958), en bronze, a Blanes. On l'hàbit lligat amb un cordill d'aquest Fra Sadurní de Croilles és tan essencial per demostrar la cristianitat d'aquest sant, en homenatge a l'escriptor, com el seu rostre serè. Fem esment també de la font monumental on es pot veure el conjunt "Triptòlem" (1968) que es pot veure a Reus. Una al·legoria de l'agricultura. Donarem notícia, també, de l'estela per a la tomba de Carles Riba (1963) i del "Sant Jordi" que realitzà el 1977 i que es pot

veure per partida doble: al parc de Reus que porta el mateix nom i a la Diputació de Barcelona.

La gran quantitat d'obres que executà a partir de la seva tornada a Catalunya fou colossal. Sense deixar de banda el que és la principal preocupació de Rebull tal i com comenta J. Corredor-Matheos, la "síntesi, natural, de tradició i modernitat", Rebull es dona a un febril assoliment d'abraçar aquesta premissa erigint estructures d'un formalisme sense arestes, compactes; d'una bellesa que es rendeix absolutament als seus cisells amb una maduresa colpidora que ja no l'abandonaria fins a la seva mort.

Epíleg

Si anem al cementiri de Reus, no gaire lluny de l'entrada, un tomba ens cridarà l'atenció. Sota l'ombra d'un oliver, una làpida és perfumada pels brots de farigola que hi ha a la vora. Un roser esporuguit no sap si esclatar de vermell i tres nens de bronze, abraçats per l'espatlla, menys indecisos, li fan companyia. Una vegada, a l'home que reposa en aquest humil jardí, li preguntaren què significava per a ell l'escultura. "Imagini's una pedra llençada a la font d'un riu i quan va a despedir-la al mar, vostè la recull: aquesta pedra de torrent, treballada, sense temps i sense maneres, és el resultat de la forma natural". Joan Rebull i Torroja. Escultor. 1899-1981, podem llegir a la làpida.

Bibliografia

Pere Anguera: *El Centre de Lectura de Reus. Una institució ciutadana*. Barcelona, Edicions 62, 1977.

Narcís Comadira: *Sense escut*. Barcelona, Editorial Empúries, 1998.

J. Corredor-Matheos: *L'escultura de Joan Rebull*. Barcelona, Àmbit Serveis Editorials, 1991.

Sebastià Gasch: *L'expansió de l'art català al món*. Barcelona, 1995.

Joan Selva i Vives: *L'escultor Joan Rebull*. Reus, Associació de Estudios Reusenses. Edicions Rosa de Reus, 1960.

L'EDICIÓ D'AQUEST MONOGRÀFIC DEDICAT AL Noucentisme i als moviments literaris del principi de segle XX, és una bona ocasió per a abordar, ni que sigui amb les limitacions d'un article, la figura i la significació d'una autora rellevant en el seu moment i que actualment ha caigut en l'oblit. Maria Teresa Vernet (1907-1974) forma part de la petita legió d'escriptores de preguerra, com Carme Montoriol o Mercè Rodoreda, que lluitaren per la normalitat de les lletres catalanes honrant un públic cada vegada més ampli amb uns productes literaris dignes, no només destinats a un públic especialment cultivat.

Els esforços d'aquesta generació se centraren no només en la creació literària pròpia, sinó també a impulsar editorials i col·leccions noves, i traduccions d'obres cabdals de literatures estrangeres per tal de divulgar autors d'aquí i de fora. Es proposaren de fer de la literatura catalana un producte cultural i de mercat normal que, alhora, facilités la normalització lingüística, d'una banda, i l'elevació del nivell de lectura de la població, d'una altra.

D'entre tots els models narratius que es donen en els anys trenta, el psicològic, que consisteix en la recreació de la conducta humana i en la seva explicació analítica, és el que té més demanda per part del públic que consumeix ficció novel·lística. De fet, es tracta d'una tradició narrativa que compta des del XIX amb uns models sòlids, però que la novel·la catalana encara segueix de prop per tal de superar la crisi provocada pel programa noucentista que l'excloïa dels seus postulats i aconseguir la consolidació del gènere.

En el marc d'aquest panorama, Maria Teresa Vernet se'ns revela com una escriptora força representativa. Cultivà la poesia i la narrativa, i va guanyar-se un gran prestigi com a traductora. Cal destacar la traducció de *Nocturn* de Frank Swinnerton i, ja durant la postguerra, *Retrat de l'artista adolescent* de James Joyce i *Dues o tres gràcies* d'Aldous Huxley. Però per sobre de tot, es plantejà la seva tasca intel·lectual de manera professional, amb una dedicació conscient i continuada i amb un esforç constant per a la superació. Publicà amb regularitat, com a mínim mentre durà la normalitat cultural, i principalment a la prestigiosa "Biblioteca A Tot Vent", dirigida per Puig i Ferrer.

Tot i ser una escriptora popular durant la preguerra i que guanyà el Premi Crexells el 1934 amb *Les algues roges* –que es considera la seva obra cabdal– l'obra creativa de Vernet no tingué continuïtat més enllà del 1937 i, fins el 1980, no va tornar a ser reeditada.

Maria Teresa Vernet i Real

Eva Palau Bladé

Filòloga

A causa del silenci voluntari, i de la discreció en la qual volgué viure l'autora d'ençà de la fi de la Guerra Civil, la seva figura s'ha anat desdibuixant i ha esdevingut quasi desconeguda pel públic actual, per al qual és poc més que el nom de la traductora de Joyce.

Començà la seva carrera literària amb *Maria Dolors*, que aparegué el 1926 a "La Novel·la d'Ara" –una col·lecció de textos per al gran públic dirigida per M. Poal Aragall– signada per "Teresa Barnet". La distorsió del nom no sabem si va ser deguda a una errada d'impremta o al propòsit explícit de la mateixa autora. De tota manera, es tracta d'un producte força discret on destaca el conflicte, molt innocu, entre l'amor passional i l'amor intel·lectual en el qual es troba la protagonista i que prefigura la temàtica de les obres posteriors.

La segona novel·la, *Amor silenciosa* (Central Catalana de Publicacions, 1927), va ser prologada per J. Farran Mayoral. El crític en destaca per sobre de tot l'estil, la frase "neta, llisa, vivent" i subratlla "el bon gust i la mesura per tot arreu", l'encert en les observacions psicològiques i l'expressivitat de personatges i paisatges que tendeixen a la prosa poemàtica fruit de la influència de Víctor Català i de l'estil dels drames rurals. Efectivament, l'estil d'*Amor silenciosa* es troba molt en la línia del que aleshores s'estava reclamant per a la prosa: el mot familiar però exacte i líric. D'altra banda, a la part final del mateix pròleg, Mayoral també aposta per la professionalització de l'escriptor: "rebudjem la creença romàntica en les fatalitats qui envolten i agredeixen el geni, i pensem a no ésser nosaltres aqueixes fatalitats", sens dubte un dels objectius més preuats pels intel·lectuals de la dècada dels trenta. En aquesta segona obra ja s'hi troben els dualismes que fan referència a l'adquisició dels valors morals, el sistema de valors i els models que s'aniran repetint en les altres novel·les i, especialment, en *Les algues roges*. Si en un primer estadi ens presenta uns binomis sense cap tipus de matis, Vernet els anirà completant i els relacionarà amb l'educació, l'art i la cultura.

El 1928 apareix a la "Biblioteca A tot Vent" de Proa, *Eulàlia*, el més destacable de la qual és la divisió en dues parts que corresponen a l'àmbit urbà i al ciutadà. La primera part pot funcionar de manera quasi autònoma i s'acosta al drama rural tot i que, evidentment, té efectes importants sobre el que s'esdevé en la segona, traslladada a l'ambient urbà. El tema principal no s'allunya del que veníem indicant: la recerca de la serenitat i l'assumpció del dolor que comporta la solitud per assolir l'harmonia amb el món. Tema que també es repetirà en *Les algues roges*.

